

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ І СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕНЬ
У ГАЛУЗІ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

**МАТЕРІАЛИ МІЖВУЗІВСЬКОЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ
СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
27 ТРАВНЯ 2020 РОКУ**

ХАРКІВ – 2020

УДК 37.013.42
ББК 74.60
А 43

За редакцією
доктора педагогічних наук, професора,
завідувача кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
Васильєвої Марини Петрівни

Актуальні проблеми досліджень у галузі соціальної педагогіки і соціальної роботи: матеріали міжвузівської дистанційної студентської науково-практичної конференції 27 травня 2020 року / за ред. М.П. Васильєвої. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2020. 129 с.

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол № 3 від 12.05. 2020 р.).

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди, 2020.
© Кафедра соціальної роботи і соціальної
педагогіки, 2020.
© Васильєва М.П., 2020.

Стефюк К.М. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З АДАПТАЦІЇ МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ ДО УМОВ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	112
Танкова Д.В. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ПРОФІЛАКТИКИ ДЕЛІНКВЕНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНОГО ТЕАТРУ.....	114
Філей О.П. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ-СИРІТ ДО УМОВ ДИТЯЧОГО БУДИНКУ СІМЕЙНОГО ТИПУ.....	116
Чухлата В.А. КОМПЛЕКСНА ПРОГРАМА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ПРОФІЛАКТИКИ НАРКОТИЧНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ ПІДЛІТКІВ У ЗЗСО.....	118
Шварц Ю.В. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ФОРМУВАННЯ ЗГУРТОВАНОГО КОЛЕКТИВУ ПІДЛІТКІВ У ЛІТНЬОМУ ОЗДОРОВЧОМУ ТАБОРІ.....	120
Шевченко М.П. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ВІДПОВІДАЛЬНОГО БАТЬКІВСТВА ЗДОБУВАЧІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ.....	123
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	125

життєдіяльності учнівського колективу, установки на навчання, дотримання моральних еталонів. Виявлено незначний відсоток учнів зі сформованою протидією виховному процесу; поведінкою на межі правопорушення; негативним ставленням до школи, до однолітків, до норм моралі; яскраво виражена негативна спрямованість; пробіли в моральному, вольовому розвитку.

Впровадження соціальної комунікації через інтерактивний театр (за схемою: 1 етап - підготовка: вибір ведучих, акторів; читання притч, вибір, обговорення, репетиція; розробка сценарію морально-етичної бесіди, якою супроводжується інсценування притч; 2 етап – інсценування притчі; 3 етап – стоп-кадр – фінальна сцена не завершена, глядачам пропонувалося спрогнозувати кінцівку; 4 етап – обговорення ведучих і глядачів (морально-етична бесіда); 5 етап – інсценування кінцівки; 6 етап – обмін почуттями, дискусія між акторами, глядачами, ведучими), де в якості мізансцен були відібрані учнями притчі («Думай та роби», «Як розділити порівну», «Покарання», «Які люди живуть у місті», «Кошик з яблуками», «Два вовки. Або який вовк живе в тобі», «Для цієї зірки», «Шепіт», «Вихід із скрути», «Як навчити дітей бути щасливими», «Притча про блакитного коня», «Тачка» та ін.), в експериментальній групі підлітків дозволило підвищити їхню самооцінку, покращити комунікативні вміння, орієнтацію на дотримання соціальних норм; збільшити інтерес до життєдіяльності учнівського колективу. Що може свідчити про зменшення кількості учнів, схильних до проявів делінквентної поведінки.

Філей О.П.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ З АДАПТАЦІЇ ДІТЕЙ-СИРІТ ДО УМОВ ДИТЯЧОГО БУДИНКУ СІМЕЙНОГО ТИПУ

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент Н.Д. Кабусь

Збільшення кількості дітей, позбавлених повноцінного батьківського впливу та дітей-сиріт, що спостерігається останнім часом внаслідок дії різних негативних факторів, зокрема, соціально-економічної кризи, політичної нестабільності, що призводить до збіднення сімей, поширення серед населення проблем алкоголічної та наркотичної залежності, злочинності, психічних розладів здоров'я, підвищення рівня смертності серед дорослого населення, зумовлюють необхідність розвитку сімейних форм виховання дітей-сиріт, зокрема, створення оптимальних умов для функціонування дитячих будинків сімейного типу.

Водночас, ефективна взаємна адаптація дітей-сиріт до умов прийомної сім'ї, а також адаптація прийомних батьків до нових дітей, що являє собою процес пристосування до нових соціальних умов, у якому відбувається реалізація потреб, інтересів та прагнень дітей, коли дитина входить до нового соціального оточення, стає його повноправним членом, самостверджується та

розвиває свою індивідуальність, в результаті чого у неї розвиваються важливі особистісно-соціальні якості, навички позитивного спілкування, поведінки та предметної діяльності, прийняті в суспільстві, потребує розробки й реалізації системної соціально-педагогічної діяльності з адаптації дітей-сиріт до умов дитячого будинку сімейного типу, спрямованої на пристосування дитини-сироти до мікросередовища ДБСТ завдяки формуванню адекватної системи відносин із батьками, інтеграцію особистості дитини-сироти з сім'єю, створення стабільних соціальних умов життєдіяльності дитини, прийняття норм і цінностей нового соціального середовища, форм соціальної взаємодії з дітьми та батьками.

Відповідно під програмою соціально-педагогічної діяльності з адаптації дітей-сиріт до умов дитячого будинку сімейного типу розуміємо сукупність соціально-виховних засобів, що реалізуються різними суб'єктами соціально-педагогічної діяльності відповідно до етапів – інформаційного, заохочувально-розвивального й діяльнісно-творчого й сприяють створенню умов для активного пристосування дитини-сироти до умов ДБСТ завдяки формуванню адекватної системи відносин із членами сім'ї, інтеграції особистості дитини в мікросередовище, створенню стабільних соціальних умов життєдіяльності дитини, прийняттю норм і цінностей нового соціального середовища і розвитку прагнення до самореалізації у різних видах творчої діяльності. Об'єктом реалізації програми є діти-сироти та позбавлені батьківського піклування. Основними суб'єктами діяльності є соціальний педагог, психолог, фахівці сфери соціального захисту дитинства, батьки, усі члени сім'ї, представники громадських організацій.

Метою програми є сприяння позитивній адаптації дітей сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування в умовах дитячого будинку сімейного типу, її основними завданнями: 1) подолання труднощів адаптації; 2) формування комунікативних умінь і навичок; 3) формування навичок здорового способу життя; 4) формування вольових і моральних якостей дітей. Відзначимо, що подолання неготовності дітей-сиріт до життя в умовах ДБСТ потребує роботи в наступних напрямках: становлення життєвої перспективи; формування позитивного ставлення до праці; забезпечення продуктивності соціальних контактів.

У ході реалізації розробленої програми соціально-педагогічний вплив на особистість здійснювався у процесі проведення творчих занять, спрямованих на: активізацію дітей (вправа «Роздуми», «Вітання», «Зелений крокодил», «Даруймо посмішки!»); створення умов для саморозкриття, формування установки на особисту значимість (вправа «Самопрезентація», «Я – реальний; ідеальний», «Я пишаюся...», «Валіза», «Лінії життя»); з'ясування пріоритетів учасників (вправа «Не подобається – подобається», «Мій улюблений вид відпочинку»); врегулювання емоційного настрою (вправа «Твоя реакція», «Зустріч», «Аукціон ідей»); формування вміння презентувати себе (вправа «Футболка з надписом», «Намалюй свій характер»); розвиток комунікативних умінь та навичок (вправа «Сила слова», «Випадок в автобусі», «Подарунок»,

Фігура», «Очі в очі»); формування позитивного соціального досвіду (вправа «Важливі люди»); формування відповідальності та взаємодисципліни (вправа «Зобов'язання та обов'язки», «Закон та мораль», «Право на працю та відпочинок», «Півні-забіяки»); стабілізацію міжособистісної комунікації та залучення до життєдіяльності родини способом організації спільної праці та відпочинку батьків-вихователів та дітей (спільне відвідування театральної вистави «Дві сім'ї»; сімейне катання на ковзанах; свято для сімей «Сім'я – дарунок Бога»; спортивні змагання «Мама, тато, я – спортивна сім'я»; правова гра «Граю по правилам»). Для реалізації соціально-терапевтичної функції адаптації для дітей був влаштований відпочинок-прогулянка на природі «Флора та фауна нашого лісу» та організація спільного з іншими родинами свята «Ми за здоровий спосіб життя». Досвід засвідчує, що цікавими для дітей формами та методами роботи в ході реалізації програми є концерти, конкурси, трудові десанти, театральні вистави, тематичні свята, вечори відпочинку, екскурсії, виставки творчих робіт, бесіди, консультації, творчі завдання тощо.

Експериментальне дослідження розробленої програми, що проводилось упродовж 2018-2020 рр. на базі 3-х дитячих будинків сімейного типу родини Обозних, Гончарів та родини Ніколаєнко, що мешкають у Зміївському районі Харківської області (в експерименті приймало участь 20 вихованців та їх батьки-вихователі), засвідчило позитивну динаміку адаптації дітей-сиріт до умов дитячого будинку сімейного типу за всіма критеріями та показниками: після реалізації програми високий рівень адаптованості мали 62,5% дітей, (на контрольному етапі було 37,5%), середній – 37,5% (25%), низький – 0% (37,5%), що підтверджує її ефективність і доцільність застосування запропонованої програми для покращення процесу адаптації дітей до умов ДБСТ.

Чухлата В.А.

КОМПЛЕКСНА ПРОГРАМА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ПРОФІЛАКТИКИ НАРКОТИЧНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ У ЗЗСО

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент І. О. Шеплякова

Дестабілізація соціально-економічної ситуації, девальвація загальнолюдських цінностей, послаблення виховних функцій як окремих соціальних інституцій (насамперед, сім'ї та закладів освіти), так і суспільства в цілому негативно впливають на процес соціалізації молодого покоління. Наслідком цього стає поширення серед дітей, зокрема підліткового віку, асоціальних явищ, зокрема наркоманії. Відтак профілактика поширення наркотичної залежності серед підлітків належить до першочергових соціальних завдань, на вирішення якого повинні спрямовуватися спільні зусилля держави,